

Lezing zondag 10 oktober 2010 Amsterdam

De sociaal-maatschappelijk en economische ontwikkeling van de Marrons vanaf de vredesverdragen (1760 – 1762 – 1767) tot heden.

Locatie: Calvijn College

Adres: Schipluidenlaan 12, 1062 HE Amsterdam West

De sociaal-maatschappelijke en economische ontwikkeling van de Marrons in de afgelopen 250 jaar, in 20 minuten toelichten is een gedurfde stap. Het ligt voor de hand dat ik niet in details zal treden. Verder vraag ik u begrip voor de grote sprongen die ik moet maken.

Foto: <http://www.panoramio.com/photo/3078266>

DE SOCIAAL–MAATSCHAPPELIJKE EN ECONOMISCHE ONTWIKKELING VAN DE MARRONS IN DE AFGELOPEN 250 JAAR.

EEN ARCHIEF ONDERZOEK VAN ANDRE MOSIS EN BEN SCHOLTENS
SAMENGEVAT DOOR ANDRÉ MOSIS

CONCLUSIE: De Marronsamenleving in het binnenland van Suriname is ontstaan als reactie op de koloniale plantage maatschappij. Na de vredesverdragen begonnen de Marrons onder zeer moeilijke omstandigheden bewust te werken aan de ontwikkeling van een traditionele samenleving gebaseerd op hun Afrikaanse normen en waarden. In de loop der jaren hebben zij vaak onbewust veel bijgedragen tot de ontwikkeling van de nationale economie.

Vanaf het begin van zijn ontstaan is er een zeker contact geweest tussen de Marrons en de bestuurders van de koloniale plantage maatschappij. Een situatie van volledige autarkie (*1) heeft zich nooit voor gedaan. De Marronsamenleving is dus altijd economisch afhankelijk geweest van de kustsamenleving. Tijdens de Marronage periode rond 1650-1759, verkregen de Marrons bepaalde goederen via overvallen op de plantages. Na de vrede met de Okanisi in 1760 en de daarop volgende vrede met de Saamaka en de Matawai, respectievelijk in 1762 en 1767 werd, die afhankelijkheid geïnstitutionaliseerd in de zogenaamde geregelde goederenzending.

Eind 18^e eeuw kwamen handelscontacten met de kustsamenleving stelselmatig op gang. Het betrof voornamelijk de levering van houtproducten, landbouwproducten, transport van goederen en het verrichten van veldwerkzaamheden bij de exploitatie van grondstoffen. Economische ontwikkelingsprojecten in het binnenland werden opgezet daar waar zij de nationale economie ten goede kwamen. De ontwikkelingsplannen van de verschillende regeringen werden duidelijk geformuleerd vanuit de behoefte van de Overheid.

Particuliere bedrijven en overheidsinstanties breidden hun werkvelden uit tot het binnenland. Daardoor werd het binnenland en dus ook de Marronsamenleving in toenemende mate geïntegreerd in de nationale en internationale economie. Als afgeleide van al deze economische activiteiten vonden vele Marrons tijdelijk of permanent werk. De meeste jonge en weerbare mannen keerden niet terug naar hun traditionele woongebieden. Sommigen vestigden zich permanent in de hoofdstad en bouwden aan een nieuwe toekomst. De Marrons zijn de kustsamenleving als een referentiemaatschappij gaan zien. De permanente vestiging van de Marrons in het kustgebied heeft geleid tot een proces van creolisering. Als gevolg van de invloed van het onderwijs, de kerk en de politiek, zijn de Marrons procesmatig betrokken geraakt bij de opbouw en ontwikkeling van Suriname. De rechten die de Marrons hebben op de grond binnen hun woongebieden, zijn historisch bepaald en verder niet vastgelegd in het Burgerlijk Wetboek. Er is sprake van gewoonterecht maar daarmee kunnen zij niet op gelijkwaardige wijze deelnemen aan het sociaaleconomisch verkeer.

<http://www.panoramio.com/photo/3078390>

De Marronsamenleving heeft zich gemanifesteerd als symbool van verzet tegen de koloniale overheersing. Maar de bijdragen die de Marrons hebben geleverd aan de sociaal-maatschappelijke en economische ontwikkeling in de afgelopen 250 jaar, kwam ten goede van de kolonisator en de nationale economie van Suriname.

(*1) Autarkie is een economisch stelsel waarbij een staat geheel in haar eigen behoefte kan voorzien en dus niet afhankelijk is van handel met het buitenland.

Belangrijke momenten op het gebied van sociaal-maatschappelijke en economische ontwikkeling van de Marrons na de vredesverdragen.

Periode: 1760- 1863: De economische activiteiten van de Marrons concentreerden zich in deze periode voornamelijk op zelfvoorziening, waarbij het bewerken van de kostgronden centraal stond.

Tot de jaren 60 van de vorige eeuw stonden de Marrons bijna alleen voor. De Evangelische Broedergemeente en de Rooms-katholieke kerkgemeenschap hebben een bijdrage geleverd aan de medische zorg en het onderwijs maar, ze hebben ook zielen gewonnen voor het Christelijk geloof.

Periode:1863 -1920: De Marrons legden zich vanaf begin 19^e eeuw in toenemende mate toe op de houtkap. Mede hiertoe vestigde een grote groep Okanisi uit de Tapanahoni zich in het Cotticagebied. Houtkap vormde de belangrijkste bron van inkomsten voor de Marrons tot rond 1880. Toen werd goud ontdekt in het grensgebied van Suriname en Frans-Guyana en, kwam er een grote 'gold-rush' op gang. In die periode werd ook de exploitatie van balata ter hand genomen.

Zowel de exploitatie van goud als die van balata, vormde decennia lang een belangrijke sector binnen de nationale economie. In beide sectoren speelden de Marrons als vrachtaarders en als gidsen een

cruciale rol. **De periode 1880-1920 was er voor de Marrons een ongekende economische bloei, waarbij zij zelfs in een betere economische positie verkeerden dan de Creolen in het Kustgebied.**

Speciaal i.v.m. het belang van de vrachtvaart werd er een bezoldigde kabiten in Albina geplaatst als vertegenwoordiger van de Gaanman van de Okanisi. 'Lekker is maar een vinger lang' **Er zou een einde komen aan deze 'gouden tijden' van de Marrons.**

Het vrachttransport kwam in grote problemen, door kleine stakingen en, vooral door de effecten van de Eerste Wereld Oorlog (1914-1918). De arbeidslonen daalden en de winkelprijzen stegen.

Deze economische activiteiten hadden voor de Saamaka een andere uitwerking dan voor de Okanisi. Rond 1890 trokken duizenden Saamaka naar vooral Frans Guyana, waar velen zich permanent vestigden. Tot op heden bewonen Saamaka enkele dorpen in Frans Guyana tot ook aan de grens met Brazilië.

Periode:1920-1945: In 1921 vond er een grote vrachtaarderstaking plaats als gevolg van de zogenaamde vervoersregeling die in 1909 werd ingesteld. De vrachtvaart werd door de overheid georganiseerd volgens de zogenaamde 'Livrettenstelsel'. Het Livret was een boekje dat op naam stond van de individuele vrachtaarder. Het werd verschaft door de districtcommissaris van Albina. Het livrettenstelsel was voornamelijk bedoeld om de bewegingen van de Marrons te controleren en hen rechtstreeks onder het gezag van de centrale overheid te brengen en hen te gewennen aan orde. Tussen 1920-1945 werden de Marrongezagdragers ernstig bedreigd door de centrale overheid.

Foto: Surinaams museum

Posthouders werden geplaatst om hen te dwingen tot het accepteren van het Christelijk onderwijs – Opperhoofden werden op het matje geroepen – anderen werden bedreigd met uitzetten van hun ambt – weer anderen moesten hun gezag delen met figuren die de centrale overheid onder controle hadden en dus als instrument kon gebruiken.

De overheidsdiensten en sommige particuliere bedrijven waren genoodzaakt Marrons in Dienst te nemen. De Marrons werden te werkgesteld als: vrachtaandrijvers, transporteurs, gidsen, keukenmedewerkers, lijnkappers, schouwers, adviseurs maar ook als voormannen die zichzelf graag 'Basi' noemden.

[Http://bp0.blogger.com](http://bp0.blogger.com) houtkap West Suriname

De intensivering van de contacten van de marrons met de kustsamenleving als gevolg van hun participatie in de grondstoffenexploitatie, bracht hen nader in contact met de invloedssfeer van de overheid, die gebruik maakte van deze situatie om meer greep op hen te krijgen.

Periode:1945 -1975: Na de T.W.O. onderging de overheid enkele zeer belangrijke transformaties: Nederland kondigde verandering aan in de verhouding tot haar koloniën, die ineens waren gepromoveerd tot overzeese gebieden. Deze gewijzigde relatie zou gestalte krijgen in het Statuut van 1954. Het statuut van 1954 verschafte Suriname interne autonomie. Toen was het mogelijk om een aantal belangrijke politieke en economische wijzigingen door te voeren zoals, respectievelijk:

Het welvaartsfonds - Het Tienjarenplan - Twee vijfjarenplannen en Het Meerjaren Ontwikkelingsprogramma En, werd het Planburo in 1950 opgericht.

De inventarisatie van de natuurlijke hulpbronnen van Suriname werd voor het eerst redelijk goed gedaan. En, wat bleek? Het grootste deel van de natuurlijke hulpbronnen bevindt zich in de binnenlanden van Suriname.

Om deze natuurlijke hulpbronnen gedetailleerd in kaart te brengen en voor de ontsluiting van het binnenland werd in de loop der jaren verschillende overheidsdiensten opgericht. Te denken valt aan:

Operation grasshopper ofwel Operatie Sprinkhaan: Vliegvelden werden aangelegd -

LBB: Land Bos Beheer.

Dienst Luchtkartering

BWKW: Bureau Waterkracht Werken

GMD: Geologische Mijnbouwkundige Dienst

DBK: Dienst Bodemkartering

DEFPOL: Defensie Politie

AMC: Anti Malaria Campagne

<http://www.panoramio.com/photo/3078712><http://www.panoramio.com/photo/3078712><http://www.panoramio.com/photo/3078390>

Bruynzeel als particuliere onderneming verdient ook een plaats als belangrijke werkgever voor de Marrons. Het bedrijf werd op 1 augustus 1897 als Stoomtimmerfabriek De Arend in Rotterdam opgericht door Cornelis Bruynzeel Sr. onder de firma C. Bruynzeel & Zonen II. Vanaf 1946 had Bruynzeel ook nog een houtwinningsbedrijf in Suriname, waar Willem Bruynzeel de directeur van was. **De Marrons noemde het bedrijf Bruynzeel MAMA BOBI:** Deze naam stond ook voor baangarantie. Als je hout kon hakken, had je werk en kon je dus geld verdienen.

ALCOA sloot in **1958** een overeenkomst met de Surinaamse overheid. De deal was dat Alcoa een stuwdam zou aanleggen in de Surinamerivier ter hoogte van Afobaka. Deze zou voor de elektriciteitsvoorziening ten behoeve van de werking van bauxiet tot aluinaarde en aluminium verzekerd worden. Men wist, dat 34 dorpen (28 Sar. + 6 Ok.) Inclusief het woon- en jachtgebied van de Saamaka onder water zou komen te liggen, toch ging men akkoord want, het Afobaka project was nationaal belang en zou aan honderden Marrons werkgelegenheid bieden. Ter begeleiding van de

verhuizing zette de overheid in 1964 in brokopondo een speciale dienst op genaamd, Diens der Transmigratie. Deze dienst verschafte de Marrons ook tijdelijk werkgelegenheid.

www.panoramio.com. Luchtfoto Afobaka stuwdam

Toen kwam een Serie Ontwikkelingsplannen die niet alleen maar garant zouden staan voor banen, maar ook voor duurzame ontwikkeling van het binnenland. Deze ontwikkelingsplannen werden geïnitieerd door: **Het Bureau Landelijke Opbouw – Het Planburo – (Het CESWO) Het Centrum voor Economisch Sociaal Wetenschappelijk Onderzoek – D&D – (De CONS)** de Commissie Ontwikkelingssamenwerking Nederland-Suriname.

<http://www.panoramio.com/photo/3078390>

Deze buro's hebben veel plannen gemaakt voor de ontwikkeling van het binnenland maar ik sta even stil bij het I.O.B. Het Initieel Ontwikkelingsplan Binnenland.

1958: Streekontwikkelingsplan Brokopondo om het gebied te ontwikkelen.

1965: Het **N.O.P.** Nationaal Ontwikkelingsplan (noemde de Marrons een achtergebleven groep waarmee in het Tienjarenplan geen rekening is gehouden en het stelde dat de verbetering van de welvaart van de Marrons en de Inheemsen de komende jaren speciale aandacht vereisten.

1974: Het I.O.B. Initieel Ontwikkelingsplan Binnenland was het eerste belangrijke ontwikkelingsplan dat specifiek gericht was op de bewoners van het binnenland. De basisgedachte van het plan was het creëren van werkgelegenheid ten einde de trek van de Marrons naar het kustgebied in te dammen. De ontwikkeling van het binnenland moest op gang gebracht worden en de bewoners zouden een evenredige bijdrage leveren aan de vergroting van de nationale productie. Aangezien het verspreide woonpatroon in het binnenland economische ontwikkeling bemoeilijkte, werd voorgesteld de bevolking te concentreren in grotere moderne dorpen:

Lanagatabiki : Pamaka - **Diitabiki** : Okanisi - **Guyaba**: Saamaka - **Wanhati**: Okanisi / Cotticagebied - **Pusugrunu**: Matawai - **Cottica Lawa**: Aluku

Foto: Langetabbetje overstroming / bron de Ware Tijd

Boven genoemde woonkernen zouden beschikken over een aantal centrale voorzieningen zoals, onderwijs, medische zorg, districtbestuur, politie, landbouwvoorlichting, recreatie, etc. Ook werd gedacht aan marktgerichte landbouw gewassen en het opzetten van kleine industrieën ter verwerking van landbouw- en houtproducten – veeteelt en pluimvee, etc. In 1979 werden twee van deze projecten m.n. Langatabiki en Diitabiki goed gekeurd.

- *De Militaire Staatsgreep van 1980 zette een streep door de rekening.*

Periode 1975 – 2000: Deze periode is gekenmerkt door koerswijzigingen en regeringswisselingen met als gevolg een onstabiel economisch beleid.

Op 25 november 1975 werd Suriname onafhankelijk. De gebieden boven Suriname, boven Saramacca, Lawa en Tapanahoni werden door de M.O.P besteld als VERZORGINGSGEBIEDEN. Men wilde deze gebieden via 'Community development tot ontwikkeling brengen.

OP 25 Februari 1980 pleegden enkele onderofficieren van het Leger een Militaire Staatsgreep. Regering Chin A Sen bepleitte voor regionale spreiding van economische activiteiten.

In 1982 werden die gebieden tot **rampgebied** verklaard door de Commissie Ontwikkeling Binnenland van Sipaliwini.

In 1986 markeerde het conflict tussen het Jungle Commando o.l.v. Ronny Brunswijk en het Nationale Leger o.l.v. de toenmalige legerleider Desi Bouterse, het begin van een periode die gekenmerkt moet worden als één van de diepte punten uit de geschiedenis van Suriname en die van de Marrons in het bijzonder. Uit dat dal, waarin wij uiteindelijk terecht kwamen, proberen wij nog steeds te kruipen.

Foto: Desi Bouterse Elsevier 05-01-1991

Foto: Ronnie Brunswijk Parool 03-11-1986

Het is Bouterse en Brunswijk gelukt om weer samen te werken aan de weder opbouw en ontwikkeling van Suriname.